

Väljaandja:	Riigikogu
Akti liik:	seadus
Teksti liik:	terviktekst
Redaktsiooni jõustumise kp:	01.01.2011
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:	31.12.2012
Avaldamismärke:	

Okupatsioonirežiimide poolt represseritud isiku seadus

Vastu võetud 17.12.2003

[RT I 2003, 88, 589](#)

jõustumine 01.01.2004, osaliselt 01.01.2005. a.

Muudetud järgmiste aktidega

Vastuvõtmine	Avaldamine	Jõustumine
14.04.2005	RT I 2005, 24, 184	20.05.2005
08.03.2006	RT I 2006, 14, 110	06.04.2006, § 13 osas kohaldatakse tagasiulatuvalt alates 01.01.2004
20.12.2007	RT I 2008, 1, 9	14.01.2008
22.10.2008	RT I 2008, 48, 264	01.02.2009
22.04.2010	RT I 2010, 22, 108	01.01.2011 jõustub päeval, mis on kindlaks määratud Euroopa Liidu Nõukogu otsuses Eesti Vabariigi suhtes kehtestatud erandi kehtetuks tunnistamise kohta Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 140 lõikes 2 sätestatud alusel, Euroopa Liidu Nõukogu 13.07.2010. a otsus Nr 2010/416/EL (ELT L 196, 28.07.2010, lk 24–26).

1. peatükk ÜLDSÄTTED

§ 1. Seaduse eesmärk ja reguleerimisala

(1) Käesoleva seaduse eesmärk on leevendada Eestit okupeerinud riikide poolt 1940. aasta 16. juunist kuni 1991. aasta 20. augustini õigusvastastelt represseritud isikutele tekitatud ülekohut.

(2) Käesoleva seadusega sätestatakse õigusvastaselt represseritud isiku mõiste, õigusvastaselt represseritud isikutele laienevad soodustused ja toetused ning pensioniõigused. Käesoleva seaduse reguleerimisalasse ei kuulu vara õigusvastane võõrandamine ega sellega kaasnenud tagajärgede leevendamine. Õigusvastaselt represseritud isiku mõiste käesolevas seaduses on määratletud rahvusvahelise õiguse alusel koos kõigi sellest tulenevate järeldustega.

(3) Käesolevas seaduses ettenähtud haldusmenetlusele kohaldatakse haldusmenetluse seaduse sätteid, arvestades käesoleva seaduse erisusi.

§ 2. Õigusvastaselt represseritud isik

(1) Õigusvastaselt represseritud isik (edaspidi represseritu) käesoleva seaduse mõistes on isik, kes repressiooni ajal oli Eesti Vabariigi kodanik või 1940. aasta 16. juuni seisuga Eestis õiguspäraselt asunud mittekodanikust alaline elanik, välja arvatud Eesti Vabariigi ja NSV Liidu vahel 1939. aasta 28. septembril sõlmitud lepingu (nn baasidelepingu) ja sellest tulenevate aktide alusel Eestisse tulnud või toodud isik,

1) kes on genotsiidi, nagu see on määratletud genotsiidi vältimise ja karistamise 1948. aasta konventsioonis, ohver;

- 2) keda karistati vangistusega, asumisele saatmisega või psühhiaatrilisse eriraviasutusse paigutamise ja tema töökspidamise, poliitiliste või muude vaadete, usutunnistuse, rassilise või etnilise kuuluvuse, kodakondsuse, sünnipära, sotsiaalse päritolu või varandusliku seisuga pärast;
- 3) keda karistati vangistusega või asumisele saatmisega okupantriigi enda kodanikule kehtestatud erikohustuse (väeteenistus, riigitrüüdus, sunduslik maailmavaade, territooriumilt lahkumise keeld jms) täitmata jätmise eest;
- 4) keda karistati vangistusega või asumisele saatmisega selle eest, mida ta tegi enne okupatsiooni või selle ajutisel vaheajal, välja arvatud juhul, kui tegu oleks olnud karistatav ka Eesti Vabariigi seaduste alusel;
- 5) keda karistati vangistusega või asumisele saatmisega päritolu või üldiste isikutunnuste alusel individuaalset süüd tuvastamata;
- 6) keda karistati vangistusega või asumisele saatmisega osalemise eest okupatsioonivastase iseloomuga protestiaktis või riikliku enesemääramise õigust rõhutavas aktis või muu rahvusvaheliselt tunnustatud inimõiguse või põhivabaduse teostamise või teostamiskatse eest, sõltumata kuriteoliigist, mis okupantriiki talle formaalselt omistas;
- 7) kes deporteeriti (küüditati või asustati ümber) tema alalisest, okupeeritud territooriumil olevast elukohast kas okupantriigi või mõne muu riigi territooriumile, olgu see okupeeritud või mitte, või kes jäeti pärast karistuse ärakandmist sundasumisele väljapoole Eesti territooriumi;
- 8) kes viidi Eestist 1941. aastal NSV Liitu ning allutati sunniviisilisele tööle koos vabaduse piiramisega tööpataljonis, ehituskolonnis või töökoloni üksuses või kes saadeti Suur-Saksa okupatsiooni ajal sunniviisiliselt tööle väljapoole Eesti territooriumi;
- 9) kes pärast sõjavangi langemist või repatrieeritava isikuna allutati sunniviisilisele tööle koos vabaduse piiramisega NSV Liidu tööpataljonis, ehituskolonnis või töökolonnis;
- 10) keda õigusvastase repressiooni eest ennast varjanuna karistati vangistusega või asumisele saatmisega teo või tegude pärast, mida ta pani toime hädakaitse või hädaseisundi olukorras Eesti Vabariigi seadusega kehtestatud piire ületamata, välja arvatud juhul, kui tegu oleks olnud karistatav ka Eesti Vabariigi seaduste alusel;
- 11) kellel keelati Eestis elamine;
- 12) kes allutati katseobjektina kiiritusele seoses tuumapommi lõhkamisega;
- 13) kes saadeti sunniviisiliselt tuumakatastroofi piirkonda katastroofi tagajärgede likvideerimiseks.

(2) Represseeritaks loetakse ka käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud isiku laps, kes sündis vanema asumisel või kinnipidamiskohas oleku ajal või pärast vanema vabanemist kuni ajani, mil vanemale anti luba ja realne võimalus Eestisse naasmiseks.

(3) Represseeritaks ei loeta käesoleva paragrahvi lõikes 1 või 2 kirjeldatud isikut, kes on töötanud lõikes 1 nimetatud repressioone kohaldanud asutuse koosseisus, välja arvatud alama taseme teenindava või majanduspersonali hulka kuuluvana, ning isikut, kes astus ÜK(b)P-sse enne 1954. aasta 1. jaanuari, samuti isikut, keda karistati kuriteo eest, mis oleks olnud karistatav ka Eesti Vabariigi seaduste alusel.

§ 3. Okupantriik

Okupantriigid käesoleva seaduse mõttes on Eesti Vabariiki 1940. aasta 16. juunist kuni 1991. aasta 20. augustini okupeeritud riigid.

§ 4. Represseerituga võrdsustatud isik

(1) Eesti Vabariigi kodanik, kes välisriigilt ei saa ega ole saanud kompensatsiooni käesoleva lõike punktides 1 ja 2 kirjeldatu eest, võrdsustatakse represseerituga (edaspidi represseerituga võrdsustatud isik), kui:

- 1) isik võttis osa alates 1940. aasta 16. juunist Eesti riikliku iseseisvuse taastamise eest peetud relvastatud võitlusest;
- 2) isik invaliidistus mobiliseerituna või ajateenijana NSV Liidu relvajõududes ega võtnud osa Eesti territooriumil repressioonide läbiviimisest.

(2) Represseerituga võrdsustatuseks ei loeta isikut, kes mobiliseeriti Punaarmeele kui ÜK(b)P, ÜLKNÜ või ELKNÜ liige või liikmekandidaat või kes kuulus NKVD (MVD) hävitus- või rahvakaitsepataljoni või töölispolgu koosseisu või kes mobiliseeriti Saksa sõjaväkke NSDAP liikmena või liikmekandidaadina ning kes vastab käesoleva seaduse § 2 lõikes 3 sätestatud tingimustele.

§ 5. Vabariigi Valitsuse kohustused

Vabariigi Valitsus:

- 1) asutab represseeritud ja represseeritute võrdsustatud isikuid kaasates koostööfoorumina valitsuskomisjoni, mille ülesanne on teha vajalike õigusaktide ettevalmistamiseks ettepanekuid ning korraldada koostööd valitsus- ja omavalitsusstruktuuridega, ühiskondlike organisatsioonidega ja mittetulundusühingutega;
- 2) korraldab represseeritud ja represseeritute võrdsustatud isikute mälestuse jäädvustamist ning okupantriikide represseeritud poliitika uurimist;
- 3) korraldab represseeritud abistava sihtasutuse asutamist.

[RT I 2006, 14, 110- jõust. 06.04.2006]

2. peatükk

TOETUSED JA SOODUSTUSED

§ 6. Tervise taastamise toetus

(1) Represseeritule ja represseerituga võrdsustatud isikule makstakse tema poolt esitatava taotluse alusel toetust tervise taastamiseks.

(2) Eelmises lõikes nimetatud toetuse määr on 160 eurot ning seda makstakse üks kord aastas.
[RT I 2010, 22, 108- jõust. 01.01.2011]

(3) Taotluse vormi ja selle esitamise korra kehtestab sotsiaalminister määrusega.

(4) Toetust rahastatakse riigieelarves selleks ettenähtud vahenditest Sotsiaalministeeriumi kaudu, mille rakendussätted on:

«§ 2. Rakendussätted

(1) Represseeritu ja represseerituga võrdsustatud isiku tervise taastamise toetuse määra 2500 krooni rakendatakse alates 2009. aasta 1. jaanuarist.

(2) Represseeritu ja represseerituga võrdsustatud isiku tervise taastamise toetuse määr 2008. aastal on 1000 krooni. Lisaks sellele makstakse 2008. aastal represseeritule ja represseerituga võrdsustatud isikule tervise taastamiseks hüvitist kuni 1500 krooni kuludokumentide alusel. Kuludokumentide esitamise ning hüvitise maksmise korra kehtestab sotsiaalminister määrusega.»

[RT I 2008, 1, 9- jõust. 14.01.2008]

§ 7. Soodustused

(1) Represseeritul ja represseerituga võrdsustatud isikul on represseeritu tunnistuse ettenäitamisel õigus:

- 1) tasuta külastada üldlaulupidu ja üldtantsupidu ning koolinoorte laulu- ja tantsupidu;
- 2) tasuta külastada riigimuuseumi;
- 3) tasuta tegelda harrastuspüügiga kalapüügiseaduses sätestatud tingimustel.

(2) Represseeritul ja represseerituga võrdsustatud isikul on õigus kuni 50-protsendilisele sõidusoodustusele ühistranspordis riigisisel liiniveol ühistranspordiseaduses ja selle alusel sätestatud korras.

§ 7¹. Rahalise hüvitise väljamaksmine

Käesoleva seaduse alusel makstav rahaline hüvitis makstakse vastavalt hüvitise saaja soovile hüvitise saaja arveldusarvele või tema Sotsiaalkindlustusametis vormistatud kirjaliku avalduse või notariaalselt tõestatud avalduse alusel teise isiku arveldusarvele Eestis või hüvitise saaja kulul hüvitise saaja arveldusarvele välisriigis, kui välislepinguga ei ole sätestatud teisiti.

[RT I 2008, 48, 264- jõust. 01.02.2009]

3. peatükk REPRESSEERITU TUNNISTUS JA MURTUD RUKKILILLE MÄRK

§ 8. Represseeritu tunnistus ja selle andmise kord

(1) Represseeritu tunnistus (edaspidi tunnistus) on dokument, mis tõendab isiku vastavust käesoleva seaduse § 2 lõike 1 või 2 või § 4 lõikes 1 sätestatud tingimustele.

(2) Tunnistuse andmise korra ning taotluse ja tunnistuse vormi kehtestab ja tunnistusi väljastava asutuse määrab Vabariigi Valitsus määrusega.

§ 9. Tunnistuse andmisest keeldumise alused

Tunnistuse andja keeldub tunnistust andmast, kui:

- 1) isik ei vasta käesoleva seaduse § 2 lõikes 1 või 2 sätestatud tingimustele;
- 2) isik ei vasta käesoleva seaduse § 4 lõikes 1 sätestatud tingimustele;
- 3) isik vastab § 2 lõikes 3 sätestatud tingimustele;
- 4) isik vastab § 4 lõikes 2 sätestatud tingimustele.

§ 10. Murtud Rukkilille märk

- (1) Murtud Rukkilille märgi kandmise õigus on repressseeritul ja repressseerituga võrdsustatud isikul.
- (2) Murtud Rukkilille märgi andmise ning kandmise korra ja Murtud Rukkilille märgi kirjelduse [kehtestab Vabariigi Valitsus](#).

4. peatükk PENSIONIÕIGUSED

§ 11. Pensioniõiguste subjekt

Käesolevas peatükis sätestatud pensioniõigused ei laiene repressseerituga võrdsustatud isikule, välja arvatud juhul, kui isik vastab käesolevas peatükis sätestatud tingimustele.

§ 12. Soodustingimustel vanaduspension

Õigus soodustingimustel vanaduspensionile riikliku pensionikindlustuse seaduse mõistes on:

- 1) repressseeritul, kellel on olemas vanaduspensionini määramiseks nõutav pensionistaaž ning kes õigusvastaselt repressseerituna on viibinud kinnipidamiskohas või asumisel, samuti käesoleva seaduse § 2 lõikes 2 nimetatud isikul – üks aasta enne vanaduspensioniiikka jõudmist iga kinnipidamiskohas või asumisel viibitud täisaasta kohta, ent mitte varem kui viis aastat enne vanaduspensioniiikka jõudmist;
- 2) isikul, kes võttis osa Tšernobõli aatomielektriijaama avariid tagajärgede likvideerimisest, – viis aastat enne vanaduspensioniiikka jõudmist.

§ 13. Pensioni hulka arvatav staaž

[Lõike 1 sissejuhatavat lauset kohaldatakse tagasiulatuvalt alates 1.01.2004]

(1) Eestis omandatud pensioniõigusliku staaži hulka arvatakse:

- 1) Eesti Vabariigi territooriumil võõrriikide okupatsiooni vastases relvastatud vabadusvõitluses osalenud või ennast õigusvastaste repressioonide eest varjanud isiku vabadusvõitluses osalemise või enese varjamise aeg ühekordselt;
- 2) repressseeritu õigusvastaselt vahi all, kinnipidamiskohas või asumisel oleku, sealhulgas põgenemise ja hilisema vahistamise vaheline aeg kolmekordselt;
- 3) sõjavangis, II maailmasõja ajal koonduslaagris, getos, samuti aastatel 1941–1942 töö- ja ehituspataljonis või töö- ja ehituskolonnis viibimise aeg kolmekordselt;
- 4) repressseeritud isiku puhul vahi alt, kinnipidamiskohast või asumiselt vabanemisele järgnenud aeg kuni Eestisse elama asumise õiguse andmiseni, kui isikult oli õigusvastaselt võetud õigus asuda elama Eestisse, kolmekordselt;
- 5) paragrahvi 2 lõikes 2 nimetatud isiku vanema asumisel või kinnipidamiskohas oleku aeg kuni ajani, mil § 2 lõikes 2 nimetatud isikule anti luba ja reaalne võimalus Eestisse naasmiseks, kolmekordselt.

(2) Pensioniõiguslikku staaži arvestatakse ja tõendatakse riikliku pensionikindlustuse seaduses ja selle alusel antud õigusaktides kehtestatud korras.

[RT I 2006, 14, 110- jõust. 06.04.2006, kohaldatakse tagasiulatuvalt alates 01.01.2004]

§ 14. Õigus pensionilisale

(1) Represseeritud isiku, kes on viibinud kinnipidamiskohas või asumisel, samuti sõjavangis või II maailmasõja ajal koonduslaagris või getos viibinud või käesoleva seaduse § 2 lõikes 2 nimetatud isiku töövõimetuspensionile arvutatakse juurde pensionilisa 20 protsenti rahvapensioni määra.

(2) Õigus lõikes 1 sätestatud pensionilisa säilimisele vastavalt riikliku pensionikindlustuse seaduse § 19 lõikele 4 laieneb ka isikutele, kes on invaliidsuspensionilt või töövõimetuspensionilt üle viidud vanaduspensionile alates 2000. aasta 1. aprillist.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud ei kohaldata isikule, kellele riikliku pensionikindlustuse seaduse § 24 lõikest 3 lähtuvalt on määratud mõni muu riikliku pensionikindlustuse seaduse §-s 24 nimetatud pensionilisa.

(4) Riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel määratud pensionile arvutatakse juurde pensionilisa tuumakatastroofi, tuumakatsetuse, samuti aatomielektriijaama avariid tagajärjel töövõime kaotuse protsendiga vähemalt 40 protsenti püsivalt töövõime tuks tunnistanud isikule 10 protsenti rahvapensioni määra.

§ 15. Pensioniõiguste kulud

Käesoleva seaduse § 12 ja § 13 lõike 1 punktist 1 tulenevad kulud finantseeritakse riikliku pensionikindlustuse seaduse § 57 lõike 1 punktis 1 sätestatu kohaselt.

§ 16. Seaduse kohaldamine rehabiliteeritud isikule

Käesoleva seaduse § 12 punktis 1, § 13 lõike 1 punktis 2, § 13 lõike 1 punktis 4, § 13 lõikes 2 ja § 14 lõigetes 1–3 sätestatu laieneb ka rehabiliteeritud isikule.

§ 16¹. Varem määratud rahalise hüvitise väljamaksmine

Enne 2009. aasta 1. veebruari määratud rahaline hüvitis makstakse alates 2009. aasta 1. veebruarist välja käesoleva seaduse §-s 7¹ sätestatud korras.
[RT I 2008, 48, 264- jõust. 01.02.2009]

5. peatükk SEADUSE RAKENDAMINE

§ 17. [Käesolevast tekstist välja jäetud.]

§ 18. Seaduse jõustumine

- (1) Käesolev seadus jõustub 2004. aasta 1. jaanuaril.
- (2) Käesoleva seaduse § 7 lõige 2 ja § 17 lõige 5 jõustuvad 2005. aasta 1. jaanuaril.